

Görüş

Türkiye-Paraguay Diplomatik ve Ticari İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme

Ali Caner İncesu ^{1,*}

¹ Doktora Öğrencisi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye ORCID: 0000-0002-0025-4639

* İletişim: acanerincesu@gmail.com

Gönderim: 30.09.2024; Kabul: 02.12.2024. DOI: 10.38154/CJAS.2025.81

Öz: Türkiye Cumhuriyeti'nin 2006 yılında faaliyete geçirdiği Latin Amerika Eylem Planı kapsamında, Latin Amerika ülkeleriyle diplomatik ilişkiler tekrar gözden geçirilmiştir. Söz konusu açılım politikalarının bir parçası olan Paraguay, Türkiye ile ilişkilerini güçlendirme eğiliminde olan bir ülkedir. Latin Amerika'nın gelişmekte olan ülkeleri arasında yer alan Paraguay açısından Türkiye, Ortadoğu'ya açılan önemli bir kapı ve stratejik bir ortaktır. Güney Amerika'da genel olarak Türklere karşı beslenen sempati ve Türkiye-Paraguay diplomatik ilişkileri tarihinde bugüne kadar olumsuz bir hadisenin vuku bulmaması göz önüne alındığında Paraguay'ın, Türkiye'nin Güney Amerika'daki müttefikleri arasında yer alacağına inanılmaktadır. Güney Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR) üyesi Paraguay, Türk iş insanları ve girişimciler için yeni fırsatları içinde barındıran önemli bir destinasyondur. Aynı zamanda yeni bir hammadde pazarı olarak da değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Her ne kadar son yıllarda iki ülke arasında olumlu diplomatik gelişmeler gözlemlense de söz konusu olumlu havanın Türkiye-Paraguay ticari ilişkilerinde ciddi bir ivmelenmeye sebep olmadığı anlaşılmaktadır. Çalışmada, Türk iş insanları ve girişimciler tarafından Paraguay'ın ticari potansiyeline daha fazla önem verilmesi gerektiği, Türkiye'nin Paraguay ve Güney Amerika bölgesindeki politikalarına daha fazla ağırlık vermesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Paraguay, Türkiye, Latin Amerika, ticaret, diplomasi

An Evaluation on Türkiye-Paraguay Diplomatic and Commercial Relations

Abstract: Within the scope of the Latin American Action Plan launched by the Republic of Türkiye in 2006, diplomatic relations with Latin American countries were reviewed. Paraguay, which is a part of the opening policies, is a country that tends to strengthen its relations with Türkiye. For Paraguay, which is among the developing countries of Latin America, Türkiye is an important gateway to the Middle East and a strategic partner. Considering the general sympathy towards Turks in South America and the fact that no negative incident has ever occurred in the history of Türkiye-Paraguay diplomatic relations, Paraguay is believed to be among Türkiye's allies in South America. Paraguay, a member of the South American Common Market (MERCOSUR), is an important destination for Turkish businesspeople and entrepreneurs with new opportunities. It is also considered to be a new raw material market. Although positive diplomatic developments have been observed between the two countries in recent years, it is understood that this positive atmosphere has not led to a serious acceleration in Türkiye-Paraguay trade relations. The study concludes that Turkish businesspeople and entrepreneurs should pay more attention to Paraguay's commercial potential and that Türkiye should emphasize more its policies in Paraguay and the South American region.

Keywords: Paraguay, Türkiye, Latin America, trade, diplomacy.

Giriş

Türkiye-Paraguay diplomatik ilişkileri 70'inci yılına girmesine rağmen, karşılıklı olarak diplomatik temsilciliklerin açılması yaklaşık 65 yıl sürmüştür. Türk Hükümeti'nin Latin Amerika açılım politikaları neticesinde iki ülke arasındaki fiziksel temaslar yıllar sonra tekrar canlanmış ve her iki ülke dış politika konularında birbirine daha fazla yer vermeye başlamıştır. 2018 yılında Paraguay'ın başkenti Asunsion'da faaliyete geçen Türk Büyükelçiliği, 2019 yılında Ankara'da açılan Paraguay Büyükelçiliği, Türkiye ve Paraguay'ın karşılıklı olarak attığı siyasi adımların bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21). Paraguay, her ne kadar dış politika konuları

bakımından Türkiye ile farklılık gösterse de Latin Amerika bölgesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli müttefikleri arasında yerini alabilir.

Özellikle 2018 yılından sonra, Türkiye ve Paraguay arasındaki olumlu diplomasi trafiğinin, iki ülkenin ticaret verilerine de aynı şekilde yansıtacağı düşünülmüş olsa da ticaret verileri incelendiğinde, Türkiye-Paraguay arasında üst düzey bir ticaret hacmine henüz ulaşamadığı gözlemlenmektedir (bkz. Grafik 2.). Pazar analizlerine gereken önemin verilmemesi, iki ülke arasındaki düşük ticaret hacminin temel sebepleri arasında gösterilebilir. Dünyanın en büyük ekonomileri arasında yerini alan Arjantin ve Brezilya gibi ülkelerin sınır komşusu olan Paraguay Cumhuriyeti'nin ticari potansiyeli, Türk iş insanları ve girişimciler tarafından değerlendirilmelidir (Silver 2023, Eylül 20). Türkiye ve Paraguay'ın karşılıklı olarak ticari ilişkilerini güçlendirmesi, her iki ülkenin de menfaatine olacaktır.

Latin Amerika'nın gelişmekte olan ülkeleri arasında yer alan Paraguay, Güney Amerika Ortak Pazarı'nın kurucu üyelerinden biridir (MERCOSUR 2023; BM 2022). Bu sebeple, Paraguay'a yatırım yapma düşüncesinde olan Türk iş insanları ve girişimciler, Paraguay'ın sunduğu Güney Amerika Ortak Pazarı avantajını da göz önünde bulundurmalıdır. Çünkü Güney Amerika Ortak Pazarı'na yatırım yapan bireyler, MERCOSUR'a üye ülkeler ile serbest ticaret yapabilme imkânı bulabilmektedirler. Paraguay, 2022 yılında ülkeye yabancı yatırım çekmek amacıyla "Invest in Paraguay" isimli uluslararası bir yatırım forumu düzenlemiştir (MRE 2022). Söz konusu yatırım forumu, Paraguay'ın ekonomik açılım politikalarına ağırlık verdiğinin bir göstergesidir. Paraguay'ın global çapta icra ettiği açılımlar, Türk yatırımcılar ve girişimciler tarafından takip edilmeli, bölgedeki ticari fırsatlar dikkatli bir şekilde analiz edilmelidir.

Bu makale, Türkiye-Paraguay diplomatik ve ticari ilişkilerini konu almaktadır. Makalenin cevaplamaya çalıştığı soru, Paraguay'ın yaşadığı ekonomik sorunlar ile Türkiye-Paraguay ticari ve diplomatik ilişkileri arasındaki bağlantının ne yönde olduğudur. Makalenin birinci bölümünde Paraguay hakkında genel bilgiler, Paraguay'ın siyasi tarihi, Paraguay'ın siyasi tarihinin Paraguay ekonomisine etkisi hakkında genel bilgiler verilecektir. İkinci bölümde, Türkiye-Paraguay diplomatik ilişkileri, üçüncü bölümde ise, Paraguay ekonomisi, Paraguay'da ekonomi ve istihdama ilişkin sorunlar, Türkiye-Paraguay ticari ilişkileri ve söz konusu ticari ilişkilerle ilgili değerlendirmeleri ve önerileri ele alınacaktır. Literatürde, Paraguay hakkında hazırlanan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu sebeple, çalışmanın literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması amaçlanmaktadır.

Paraguay Hakkında

Bastos (1986, 30) tarafından “karayla çevrili bir ada” olarak tanımlanan Paraguay Cumhuriyeti, 406.752 km²’lik bir yüz ölçüme sahiptir. Sınır komşuları Arjantin, Brezilya ve Bolivya’dır. Diğer Latin Amerika ülkelerinden farklı olarak Paraguay Cumhuriyeti’nde iki resmi dil (İspanyolca ve Guaraní) konuşulmaktadır (MRE 2023; Ilgaz 2017, 314). Kolonizasyon döneminde bölgeyi tanımlayabilmek adına, Guaraní dilindeki “para” ve “guay” kelimelerinden “Paraguay” teriminin türetildiği iddia edilmektedir. Bir başka etimolojik iddia ise, Paraguay teriminin Guaraní dilinde “denizciler nehri” anlamına geldiğidir (İncesu 2022). “Paraguá” terimi “denizci (merinero)” kavramını karşılarken, kelimenin sonuna gelen “y” ve “i” (su veya nehir anlamına gelen) takılarıyla birlikte anlam değişikliğine uğrayarak “Paraguái” veya “Paraguay” olarak telaffuz edilmektedir. Ayrıca Paraguay ifadesi, kolonizasyon döneminde ülkeyi kuzey-güney ekseninde bölen Paraguay Nehri’nin doğusunda ya da batısında kalan bir bölgeyi tanımlamak için de kullanılmıştır (Benavides 2011, Kasım 2022).

Paraguay Nehri, Arjantin ile doğal bir sınır oluştururken, Parana (*Paraná*) Nehri, ülkenin güneyinde ve güney doğusunda hem Arjantin hem de Brezilya ile doğal bir sınır oluşturmaktadır. Bu nehrin kesişim noktalarının olduğu doğal sınıra İspanyolca’da “*Las Tres Fronteras*” yani “üç sınır” denmektedir (Cammarata 2008).

Günümüzde Paraguay toplumunun etnik yapısını, Guaraní yerlileri ve beyaz (iber) ırkın karışımından ortaya çıktığı ileri sürülen “mestizolar” oluşturmaktadır (MEC 2020, Mart 14). Paraguay nüfusunun büyük bir bölümü (yüzde 62,9) şehirlerde yaşarken, kırsal kesimde yaşayan nüfus, azımsanmayacak kadar fazladır (INE 2021). Paraguay halkı, ülke içinde, doğuya doğru göç etme eğilimindedir. Bu durumun temel nedenleri arasında iklim faktörünün ön planda yer aldığı söylenebilir. Başkent Asunsion, doğu yakası olarak ifade edilen coğrafi bölgede yer almaktadır. Ülkenin batı yakasında nüfus yoğunluğu daha seyrek. Batıdaki nüfus yoğunluğunun daha az olmasının temel sebepleri arasında ülkenin doğusunda sanayileşmenin ve nehir yolları vasıtasıyla ticaret imkânlarının nispeten daha fazla olması gösterilebilir. Ülkenin batısında, daha çok hayvancılıkla uğraşan yerli halk ikâmet etmektedir. Paraguay’ın batı kesimi aynı zamanda “chaco” (Çako) ismi ile de bilinir (Ilgaz 2017, 316). Chaco bölgesinde, Bolivya sınırına doğru ilerledikçe kuraklık artmakta, hatta yer yer çölleşmeler gözlemlenmektedir. Ülkenin batı kesiminde kalan bölgelerden, Paraguay Nehri’ne yakın olan topraklarda, tarımsal sulama olanakları çok daha fazla olduğundan, tarıma oldukça elverişlidir. Ülkenin doğu

kesiminde yer alan arazilerde, Parana Nehri uzantılarına yakın olan bölgelerde de aynı şekilde tarımsal faaliyetler yürütülebilmektedir.

Resim 1. Paraguay'ın Güney Amerika'daki Konumu.

Kaynak: Embapar, 2020.

Paraguay toplam 18 bölgeden oluşmaktadır (İlgaz 2017, 325). Asunsion ve Ciudad del Este Paraguay'ın ekonomik ve turistik açıdan öne çıkan şehirlerdir. Asunsion, devletin idari organlarının yer aldığı bölge olarak bilinirken, Ciudad del Este, ticari faaliyetler yönünden daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ciudad del Este, Miami ve Hong Kong'tan sonra dünyanın en büyük serbest bölgeleri arasında yer almaktadır (ABC 2012, Mayıs 10). Dikkatleri üzerine çeken bir diğer şehir ise Encarnación'dur. Genel olarak ülkenin yazlık bölgesi olarak tanınmaktadır. Bu bölgede oteller, kumarhaneler ve halkın hizmetine açık plajlar yer almaktadır (Encarnacion Belediyesi 2023).

Son olarak, Paraguay halkı, Türk toplumu ve Türkiye hakkında çok fazla bilgiye sahip değildir. Paraguay'da ve Latin Amerika ülkelerinin büyük bir bölümünde Türk sosyokültürel yapısı, demografisi ve etnik kökeni hakkında gerçeğin dışında bilgiler oldukça yaygındır. Özellikle Türkiye'deki "kadın" algısı, kadının sosyal yaşamdaki yeri konusundaki bilgi kirliliği dikkat çekicidir (İncesu 2022).

Paraguay'ın Siyasi Tarihçesi

Paraguay, 1811 yılında yılında İspanya'dan bağımsızlığını elde ettikten sonra uzun yıllar boyunca ülkede siyasi istikrar; iç ve dış savaşlar, askeri cuntanın ülke yönetimini ele geçirme faaliyetleri gibi sebeplerle tam olarak rayına oturmamıştır. Ülke, bağımsızlığını kazandıktan sonra 1864 yılında Brezilya ile

bir toprak anlaşmazlığı yaşamış ve iki ülke arasındaki silahlı mücadele, Brezilya cephesine Uruguay ve Arjantin'in de katılmasıyla birlikte Güney Amerika'nın en kanlı savaşlarından birine dönüşmüştür. Üçlü İttifak Savaşı olarak da adlandırılan bu savaş, 1870 yılına kadar devam etmiştir. Görüldüğü üzere Paraguay, 19'uncu yüzyılın sonuna doğru daha çok toprak bütünlüğünü koruma mücadelesi vermiştir. Savaş sonunda Paraguay'da 12 yaşından büyük erkek nüfusunun tamamına yakını hayatını kaybetmiştir (Alcalá 2011).

Üçlü ittifak savaşı sonrasında Paraguay, topraklarının önemli bir bölümünü kaybetmiştir. Brezilya, Uruguay ve Arjantin ile yaşanan kanlı savaş sonrasında ülkenin kuzeybatısında yer alan Çako (*Chaco*) bölgesi Bolivya ve Paraguay arasında ciddi diplomatik krizlere sebep olmuştur. Bölgenin hangi ülkeye ait olacağı konusunda uzlaşmaya varılamadığı için 1928 yılında iki ülkenin ordusu karşı karşıya gelmiştir. Paraguay, Bolivya'nın asker üstünlüğüne rağmen savaştan galip çıkmayı başarmıştır. Yaklaşık 7 yıl boyunca devam eden savaşın sonunda, 1938 yılında, iki ülke arasında Buenos Aires Antlaşması imzalanmış ve bu antlaşma sayesinde Paraguay beklediğinden çok daha kârlı çıkmıştır (Aschiero 2013).

Çako savaşının önde gelen subaylarından biri olan Higinio Morínigo, 1940 yılında Paraguay Devlet Başkanı olarak anayasayı askıya almış ve siyasi partileri yasaklamıştır. 1946 yılında ise siyasi partiler tekrar yasal hale getirilerek faaliyetlerine devam etmişlerdir. Morínigo, siyasi partileri yasallaştırmasının ardından Febrerista Devrimci Konsantrasyonu ve Colorado Partisi ile bir koalisyon kurmuştur. Fakat daha sonra Febretista Devrimci Konsantrasyonu Partisi üyeleri başkan Morínigo'nun Colorado Partisi'ne daha fazla yakın olduğunu iddia ettikleri için 1947 yılında koalisyondan ayrılma kararı almışlardır. 1949 yılından 1953 yılına kadar süren Federico Chaves dönemi sonrasında, 1954 yılında gerçekleşen askeri bir darbe neticesinde Paraguay devlet başkanlığı koltuğuna Alfredo Stroessner oturmuştur. Stroessner, 1954 yılından 1988 yılına kadar devlet başkanlığı görevini yürütmüştür (Hanratty ve Meditz 1988).

Anayasal Cumhuriyet ile yönetilen ülke, bağımsızlığını 1811 yılında kazanmasına rağmen 1990'lı yıllara kadar istikrarlı bir siyasi anlayış benimseyememiştir. Demokrasi anayasası ancak 1992 yılında yürürlüğe girmiştir. Paraguay meclisi, temsilciler meclisi ve senatörlerden oluşmaktadır. Senatörler ve meclis üyeleri, başkanlık seçimleri ile birlikte eş zamanlı olarak seçilirler. 2018 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde Mario Abdo Benitez başkan olarak seçilmiştir. 30 Nisan 2023 yılında gerçekleştirilen genel seçimleri,

1947 yılından beri neredeyse kesintisiz bir şekilde iktidarı elinde bulunduran Colorado partisinin başkan adayı Santiago Peña kazanmıştır (Justicia Electoral 2023). Colorado Partisi (Partido Colorado) ve Liberal Parti (Partido Liberal) siyasi olarak halkın büyük bir bölümünü ikiye bölen, ülkenin başlıca siyasi partileridir (İlgaz 2017, 325;328).

Paraguay'ın Siyasi Tarihinin Ticaretine Etkisi

Paraguay, 1990'lı yıllara kadar dışa kısmen kapalı bir politika yürütmeyi tercih etmiştir. Uzun yıllar kendi kendine yetebilen bir toplum olarak yaşamını sürdürmüştür. Bunun başlıca sebepleri arasında ülkenin ana etnik yapısını oluşturan Guaranı yerlileri gösterilmektedir. Guaranı yerlileri, kendilerini modern toplumun bir parçası olarak görmemektedir (Costa 2020, Mart 10). Guaranı yerlilerinin kendilerini dışlanmış bir toplum gibi hissetmesinin nedeni, kolonizasyon döneminde İspanyollar tarafından gördüğü kötü ve aşağılayıcı muamele olabilir. Bu sebeple, hem diplomatik hem ekonomik ilişkilerini 1990'lı yıllara kadar minimum düzeyde sürdürdüğü düşünülmektedir. 1990 yılı sonrasında ticaret politikalarında büyük atılımlar yapan Paraguay, 1991 yılında Güney Amerika ülkelerinin büyük bir bölümü ile Güney Amerika Ortak Pazarı'nı (MERCOSUR) kurmuştur (MERCOSUR 2023). Paraguay'ın ticari açılım politikaları sadece kıtanın güneyi ile sınırlı kalmamış, 1992 yılında Avrupa Birliği ile Çerçeve İş Birliği Anlaşması imzalamıştır. Hemen akabinde 1995 yılında, AB ve MERCOSUR ülkeleri arasında imzalanan MERCOSUR-AB Çerçeve İş Birliği Anlaşması'nın da doğal tarafı olmuştur (Avrupa Komisyonu 2022).

Paraguay'ın ticari ilişkileri sadece bölgesel ve Avrupa temelli kalmamış, aynı zamanda Amerika kıtasının ve dünyanın ekonomi lideri olan Amerika Birleşik Devletleri ile de ticari ilişkilerini geliştirmiştir. Paraguay ve ABD arasındaki diplomatik temaslar 1861 yılında tesis edilmiştir. Paraguay, 1861 yılında ABD ile kurduğu ilk diplomatik ilişkilerden, 2023 yılına kadar ABD yanlısı bir politika izlemiştir. ABD tarafından Paraguay; terör, narkotik madde kaçakçılığı ve ticari konular başta olmak üzere stratejik bir ortak olarak tanımlanmaktadır (ABD Dışişleri Bakanlığı 2023). ABD ve Paraguay ticaretinin temelinde petrol ürünleri yer almaktadır. ABD, Paraguay'dan tarım ürünleri ithal ederken, Paraguay'a petrol ürünleri ihraç etmektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023). Anlaşılacağı üzere Paraguay, 1990'lı yıllardan sonra hem bulunduğu coğrafi bölgede hem de ABD ve AB ile ticari ilişkilerinde bir ivmelenme yakalamıştır.

Türkiye-Paraguay ticari ilişkilerine ilişkin ilk veriler 1997 yılına tarihlenmektedir (Trading Economics 2023). İki ülke arasındaki ticari iş birliği antlaşması ancak 2009 yılında imzalanabilmiştir. 2022 yılında Paraguay,

ekonomik olarak dünyaya açılma kararı almış ve “Invest in Paraguay” isimli uluslararası bir yatırım forumu düzenlenmiştir. Ancak bu foruma Covid-19 küresel salgınından kaynaklı olsa gerek üst düzey bir katılım gerçekleşmemiştir. Türkiye ve Paraguay ticari ilişkileri, 2023 yılı itibarıyla devam etmektedir. İki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler, 2018 yılından sonra karşılıklı olarak büyükelçiliklerin açılmasına müteakip tesis edilebilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

Türkiye-Paraguay Diplomatik İlişkileri

Türkiye ve Paraguay arasındaki ilk diplomatik temaslar, 2023 yılı itibarıyla 70’inci yılına girmiştir (Paraguay Büyükelçiliği 2023). İki ülkenin siyasi ilişkiler tarihi uzun yıllara dayansa da fiziksel temasların kurulması oldukça gecikmiştir. Paraguay ve Türkiye’nin uzun yıllar fiziksel temaslarda bulunmamasının temel sebepleri arasında her iki ülkenin dış politika konularının farklı olması gösterilmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

Paraguay ve Türkiye arasındaki diplomasi trafiği, Türkiye’nin 2006 yılında gerçekleştirdiği Latin Amerika açılım politikalarıyla birlikte yoğunlaşmaya başlamıştır. 2006 yılında Paraguay Dışişleri Bakanı Leila Rachid ve 2009 yılında Paraguay Dışişleri Bakanı Alejandro Hamed Franco’nun Türkiye ziyaretleri iki ülke arasındaki ilişkilere ivme kazandırmıştır. Bakan Franco’nun ziyaretinin akabinde, 2017 yılında Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Paraguay’a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Birleşmiş Milletler 73’üncü Genel Kurulu münasebetiyle Paraguay eski Dışişleri Bakanı Luis Castiglioni ve Bakan Çavuşoğlu, New York’ta bir araya gelme fırsatı bulmuşlardır. Şubat 2018’de Türk Büyükelçiliği’nin başkent Asunsion’da faaliyete geçmesinin ardından diplomasi trafiği devam etmiş, 2 Aralık 2018 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Paraguay Devlet Başkanı Mario Abdo Benitez’in davetlisi olarak Paraguay’a resmi bir ziyarette bulunmuştur. Söz konusu resmi ziyaret, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri zirveye taşımıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı 2018). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 2018 yılı Paraguay ziyaretinin ardından, Paraguay Devlet Başkanı’nın da Türkiye’ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmesi beklenmektedir. Ancak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın ziyareti üzerinden yaklaşık 5 yıl geçmesine rağmen Paraguay Devlet Başkanı henüz Türkiye’ye resmi bir ziyarette bulunmamıştır. İki ülke arasındaki ilişkilerin her seviyede sürdürülebilir olması adına, Paraguay Devlet Başkanı’nın geç kalınmış Türkiye ziyaretini icra etmesi önem arz etmektedir.

Aynı zamanda gerçekleşmesi muhtemel bu ziyaretin iki ülke arasındaki ticaret hacminde de bir artışa sebep olacağı tahmin edilmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 2018 yılında icra ettiği Paraguay ziyareti sonrasında, Paraguay Cumhuriyeti'nin Türkiye nezdindeki ilk büyükelçisi Ceferino Adrian Valdez Peralta, Ankara'daki görevine fiilen başlamıştır. 2019 yılının mayıs ayında, Bakan Luis Alberto Castiglioni, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun davetine iştirak ederek Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuştur (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

Küresel Covid-19 salgının global çapta yarattığı kriz, diplomasi trafiğinin de 2019 ve 2020 yıllarında duraksamasına neden olmuştur. Salgın tehlikesinin kısmen geçmesinin ardından, diplomatik ilişkiler de kaldığı yerden devam etmiştir. Paraguay Ulusal Spor Bakanı Fatima Morales, 2021 yılında Malazgirt Zaferinin 950'nci yılı münasebetiyle Ahlat'ta gerçekleştirilen etkinliklere katılmıştır. 2022 yılında Turizm Bakanı Sofia Montiel, Turizm Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı imzalamak üzere Ankara'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

T.C. Ticaret Bakanlığı (2023) ve T.C. Dışişleri Bakanlığı (2022)'ye göre, Türkiye-Paraguay arasında imzalanan antlaşmalar ve zaptlar aşağıda ifade edildiği gibidir.

- 2006 yılında Vize Muafiyet Antlaşması.
- 2009 yılında Ticari İş Birliği Antlaşması (Bu antlaşma 2011 yılında yürürlüğe girmiştir) (İlgaz 2017, 325).
- 2010 yılında MERCOSUR ile Siyasi İstişare ve İş Birliği Mekanizması.
- 2017 yılında Dostluk ve İş Birliği Antlaşması.
- 2017 yılında Hava Ulaştırma Antlaşması.
- 2021 yılında Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Mutabakat Zaptı.
- 2022 yılında Turizm Alanında İş Birliğine İlişkin Mutabakat Zaptı.

2006 yılında, iki ülke temsilcilerinin bir araya gelmesi sonucunda vize muafiyeti antlaşması imzalanmış, takriben üç yıl sonra da iki ülke arasında ticari iş birliği antlaşması imzalanmıştır. Türkiye ve Paraguay'ın karşılıklı olarak büyükelçilik açmasının hemen öncesinde ve sonrasında iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler daha da sıklaşmış ve yeni iş birliği antlaşmaları imzalanmıştır. İmzalan tüm bu antlaşmalar Paraguay'ın Türkiye ile her alanda, özellikle ticarete dayalı iş birliğini geliştirme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

2022 yılında, bakanlık seviyesinde Türkiye'ye gerçekleştirilen resmi ziyaretler dışında, TBMM Türkiye-Paraguay Dostluk Grubu Başkanı Nevşehir Milletvekili Yücel Menekşe, Paraguay Senato Başkanı ve Senato Dostluk Grubu

Başkanı ile Paraguay'da bir araya gelerek dostluk ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

2018 yılından önce Türkiye-Paraguay diplomatik ilişkileri Arjantin'in Buneos Aires kentinde bulunan Türk Büyükelçiliği aracılığıyla gerçekleştirilmekteydi. Büyükelçiliklerin karşılıklı olarak faaliyete geçmesinin akabinde, küresel Covid-19 salgının baş göstermesi, iki ülke arasındaki diplomatik ve ticari ilişkilerin ivmelenmesini bir süre ertelemiştir (MFA 2020, Mart 14; Koç 2021, Nisan 20). İktisadi ilişkilere ciddi katkılar sağlayan ticaret odaları, dernekleri gibi kuruluşlar ancak 2022 yılı itibarıyla faaliyetlerine hız vermişlerdir (PYTSOD 2022; IP 2022).

Paraguay ve Latin Amerika ülkeleriyle ilişkilerin güncel tutması, Türkiye'nin bölgedeki yumuşak güç politikası ve söz konusu politika sınırlarını genişletmesi açısından önemlidir (Yetim 2019). Paraguay açısından konu ele alındığında Türkiye'nin coğrafi konumu, Paraguay'ın Asya'daki ticari faaliyetlerinde ciddi rol oynamaktadır. Başka bir deyişle Türkiye, Paraguay'ın Ortadoğu'ya açılan kapılarından biridir. Örneğin Mersin Limanı, Paraguay'ın Asya'ya açılan önemli ticari destinasyonları arasında yer almaktadır (İHA 2012, Ocak 5). Paraguay ve Türkiye arasında süregelen olumlu diplomatik ilişkilerin, aynı zamanda iki ülke arasındaki ticari ilişkilere de olumlu yansıtacağı düşünülmektedir.

Paraguay'da ve Latin Amerika'nın genelinde hâkim olan Türk ve Türkiye algısının değiştirilmesine yönelik Paraguay'daki Türk Büyükelçiliği'ne önemli sorumluluklar düşmektedir. Her yıl belirli tarihlerde, Latin Amerika'daki Türk Büyükelçilikleri vasıtasıyla düzenlenen etkinliklerde, Türkiye'nin tanıtımının daha etkin bir şekilde yapılması, özellikle tanıtım faaliyetlerinde, Türkiye'nin sosyokültürel yapısı üzerinde durulması elzemdir. Bunlara ek olarak, Türkiye'nin sosyo-kültürel, demografik yapısı vb. konuların, bölgedeki halk tarafından daha iyi bir şekilde anlaşılması için TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı) koordinatörlükleri, Türkiye Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü vb. kurum ve kuruluşların Güney Amerika'da da yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir. 2023 yılı itibarıyla Paraguay'da TİKA koordinatörlüğü bulunmamaktadır (TİKA 2023). Türkiye nezdindeki Paraguay Büyükelçisi Ceferino Adrian Valdez Peralta, Anadolu Ajansı'na vermiş olduğu bir röportajda Türkiye'nin Paraguay'da TİKA ofisi açmasının önemine vurgu yapmıştır (Dönmez ve Sandoval 2019).

Paraguay Ekonomisi

Paraguay, 2022 yılı verilerine göre dünyanın en büyük 98'inci ekonomisidir (WorldData 2022). Bazı araştırmacılar tarafından Paraguay, "Latin Amerika'nın Jeneratörü" olarak tanımlanmaktadır (Akbaş 2015, Temmuz 28). Bu şekilde anılmasının temel sebebi, Brezilya-Paraguay sınırında yer alan İtaipú Barajı'dır. Paraguay'ın yüksek kapasiteli barajları ülkenin önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır (González 2001). Dünyanın en güçlü barajları arasında gösterilen İtaipú, 14 milyon kilowat elektrik üretebilmektedir. Üretilen elektriğin yüzde 97,1'i ihraç edilmektedir (Lucantonio vd. 2022). Paraguay'dan elektrik enerjisi ithal eden devletlerin başında Arjantin ve Brezilya gelmektedir. Paraguay, hidroelektrik santrallerinden elde ettiği elektriğin sadece küçük bir kısmını ülkenin elektrik ihtiyacını karşılamak için kullanmaktadır (Insapedia 2019, Ocak 2). Paraguay, dünyanın en büyük yenilenebilir enerji ihracatçılarından biri olmakla birlikte, elektrik enerjisi ülkede en fazla ihraç edilen ikinci ticari kalem olarak zirveyi zorlamaktadır (Embapar 2020).

Tablo 1. Paraguay'ın Temel Ekonomik ve Demografik Göstergeleri (*2023 tahmini).

	2020	2021	2022	2023*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	35,43	38,82	41,86	44,62
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	4 885	5 279	5 615	5 907
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	7,7	7,7	7,2	6,4
Nüfus (milyon)	7,25	7,35	7,45	7,56
Enflasyon (%)	1,77	4,79	9,4	4,5

Kaynak: (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023; Statista 2023).

Tarım, Paraguay'ın en önemli geçim kaynakları arasında yer almaktadır. Tarım ürünlerinin büyük bir bölümü ihraç edilmektedir. Paraguay, dünyanın en büyük altıncı soya ihracatçısıdır. Tarım ürünleri mevsimsel koşullarından hızlı bir şekilde etkilenmekte ve piyasada ciddi bir fiyat dalgalanmasına sebep olmaktadır.

Paraguay, keşfedilmesi gereken yeni bir pazar olarak karşımıza çıkmaktadır. Paraguay'ın en büyük ihracat kalemleri arasında sığır eti bulunmaktadır (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023). Bu veri, Paraguay'ın büyükbaş hayvan üretiminde üst sıralarda yer aldığının bir göstergesidir. Türkiye'nin

Paraguay'dan ithal ettiği başlıca ürün gruplarına göz atıldığında, kırmızı et ürünlerinin listede yer almadığı görülmektedir. Daha çok, tarım ürünleri ön plana çıkmaktadır. Türk yetkilileri, Paraguay'dan büyükbaş canlı hayvan ithalatını değerlendirme kapsamına alabilir. Paraguay Büyükelçiliği yetkilileri, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdür Yardımcısı Sedat İldız ile 2022 yılında, Türkiye'nin Paraguay'dan büyükbaş canlı hayvan ithalatına ilişkin bir görüşme gerçekleşmiştir (T.C. Paraguay Büyükelçiliği 2022; T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 2023).

Paraguay'da kuzu vb. küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, büyükbaş hayvan yetiştiriciliği kadar yaygın değildir. Ülkede küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılmasına ve ihracata konu edilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir (ARP 2022, Mayıs 25). Bu durum, Paraguay'da kuzu etinin yeteri kadar tüketime konu edilmediğinin bir göstergesidir. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinin üst seviyede olduğu ülkede sığır eti tüketiminin daha fazla olması beklenmektedir. Paraguay'da kırmızı et tüketimi kişi başına yıllık 60-kilogram civarındadır (Delgado ve Gauna 2021). Türkiye ile karşılaştırıldığında Paraguay'da et tüketimi oldukça üst düzeydedir. Türkiye'de kişi başı kırmızı et tüketimi 12,99 kilogramdır. (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 2021).

Paraguay, gelişmekte olan bir ülkedir (BM 2022). Gelişmekte olan bir ülkenin altyapı çalışmalarına ağırlık vermesi beklenmektedir. Altyapısal gelişimin önemli bir parçasını da inşaat sektörü oluşturmaktadır (Bayrak ve Telatar 2021, Eylül 25). Bu sebeple, önümüzdeki dönemlerde Paraguay'ın altyapı çalışmalarını geliştirmeye yönelik ürün grupları ithal etmesi beklenmektedir.

Elektrik enerjisi Paraguay'ın en önemli ihracat kalemleri arasında yer almaktadır (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023). Tropikal ve subtropikal iklim kuşağında yer alan Paraguay, yıl boyunca güneş alan coğrafi bir konumda yer almaktadır. Yüksek kapasiteli barajların dışında Paraguay, son on yılda güneş enerjisi çalışmalarına da ağırlık vermektedir (SSME 2023). Elektrik enerjisi üretiminin tamamına yakını hidroelektrik santralleri vasıtasıyla gerçekleştiren Paraguay'ın, güneş enerjisi sistemlerine yönelimi dikkat çekici olmakla birlikte geç kalınmış bir çalışmadır. APER (2017), güneş enerjisi sistemlerinin Paraguay'da yer alması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Her ne kadar Paraguay'ın en fazla ithal ettiği başlıca ürünler listesinde ilk sıralarda yer almasa da tekstil ürünleri, özellikle pamuk içerikli tekstil ürünleri de Paraguay'ın ithal ettiği ürünler arasında yer almaktadır (Arjantin Büyükelçiliği 2018). Paraguay, tekstil ürünlerinin yüzde 83'lük bir kısmını Çin ve Brezilya'dan ithal etmektedir (ILO 2016, Eylül 1). Özellikle Brezilya, Latin

Amerika Bölgesi'nin en büyük tekstil ihracatçılarından biridir ve bölgede tekstil pazarını büyük ölçüde domine etmektedir (İspanya Büyükelçiliği 2005). İthal edilen tekstil ürünlerinin ucuz ve düşük kalitede olduğu vurgulanmaktadır (Endo 2018). Endo (2018)'e göre, Paraguay'da yerli üretim tekstil ürünleri, ithal tekstil ürünlerine göre çok daha pahalıdır. Halk, ithal tekstil ürünlerini, yerli üretim tekstil ürünlerine göre çok daha ucuz olduğundan tercih etmektedir.

Birleşmiş Milletler G-776 ülkeleri arasında yer alan Paraguay, başta tarım ve hidroelektrik olmak üzere bölgedeki önemli ihracatçılar arasında yer almaktadır. Ancak sadece tarım ve hidroelektriğe dayalı bir ekonomi de istikrarlı bir büyüme gözlemlenmesi oldukça güçtür. 2004 yılından, 2021 yılına kadar geçen süreçte Paraguay, istikrarlı bir büyümeyi hiçbir zaman yakalayamamıştır (WITS 2022). Paraguay, mevcut iktisadi faaliyetlerinin yanında ağır sanayi, inşaat, altyapı sektörlerinde de bir gelişim süreci içine girmektedir. Türkiye, Paraguay ekonomisindeki bu boşluğu iyi bir şekilde analiz edip, söz konusu pazarda önemli aktörler arasında yer almalıdır.

Türkiye-Paraguay Ticari İlişkileri ve Paraguay Pazar Değerlendirmesi

T.C. Ticaret Bakanlığı (2023) verilerine göre, 2021 yılında Türkiye'nin Paraguay'a ihraç ettiği başlıca ürün grubu 56 893 bin ABD doları ile demir ve çeliktir. Demir ve çeliğin yanı sıra; makineler, mekanik cihazlar ve aletler, elektrikli makina ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, silahlar ve mühimmat, plastikler ve mamulleri, demir veya çelikten eşya, tütün ve türün yerine geçen işlenmiş maddeler, alüminyum ve alüminyumdan eşyalar, sentetik ve suni filamentler yer almaktadır.

2021 yılında Türkiye'nin Paraguay'dan ithal ettiği başlıca ürün grubu 7 158 bin ABD doları ile yağlı tohum ve meyveler, saman ve kaba yemdir. Bunların dışında Türkiye, Paraguay'dan; hububat, pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat, mücevherci eşyası, uçucu yağlar ve kozmetikler, etler ve yenilen sakatat, alüminyum ve alüminyumdan eşya, elektrikli makine ve cihazlar, sebzeler, bazı kök ve yumrular, ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü ithal etmektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023).

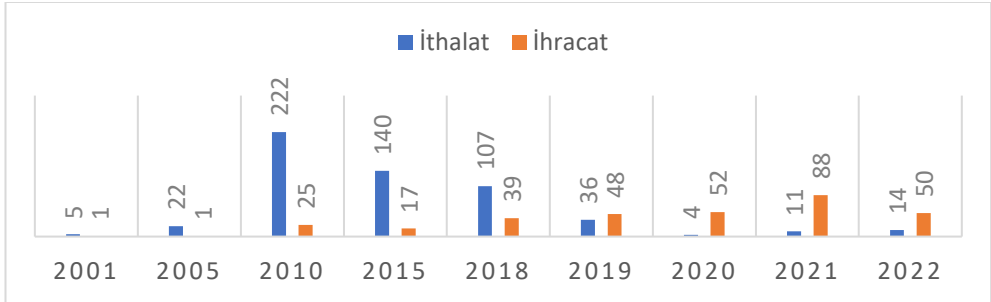
Ülkelerin karşılıklı olarak ihracat verileri ele alındığında Türkiye'nin Paraguay'a gerçekleştirdiği ihracat tutarı, Paraguay'ın Türkiye'ye gerçekleştirdiği ihracat tutarından çok daha fazladır. Ancak yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Türkiye'nin Paraguay'a ihraç ettiği ürün grupları arasında açık ara farkla demir ve çeliğin birinci sırada yer alması her ne kadar olumlu bir

⁶ Birleşmiş Milletlere üye, gelişmekte olan ülkeleri tanımlamaktadır.

gelişme gibi görünse de olumsuz gelişmelere de kapı aralayabilir. Örneğin Paraguay, Türkiye’den ithal ettiği demir ve çeliği muadil bir ülkeyle elimine etme yoluna giderse, iki ülke arasında kayda değer seviyede ticari bir ilişki kalmayacağı açıktır. Bu durumun önüne geçebilmek için pazar analizlerinin doğru bir şekilde yapılması gerekmektedir. Doğru ürün gruplarının hedef pazara sokulmasıyla yeni ihracat kalemleri oluşturulabilir. Örneğin, Paraguay yeşil çayının (*tereré*) Türk halkının damak tadına uyum sağlayıp sağlamadığına ilişkin girişimler gerçekleştirilebilir.

Türkiye, Paraguay’dan daha çok tarımsal ürünler ithal etmektedir. Grafik 2’ye göre, Paraguay ve Türkiye arasında çok ciddi bir ticaret akışı gözlemlenmemektedir.

Grafik 2. Türkiye-Paraguay Dış Ticaret Verileri (milyon ABD doları)

Kaynak: (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023).

Türk iş insanları tarafından Paraguay tekstil pazarı titizlikle ele alınmalıdır. Çünkü Paraguay resmi makamlarına ait raporlarda, Türk tekstil pazarı “çekici pazarlar” arasında gösterilmiştir (UNEPI 2008). Türk menşeli tekstil ürünleri için Paraguay pazarı bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Ülkedeki ulaşım altyapısına ilişkin gelişmeler ve beklentiler yakından takip edilerek, söz konusu çalışmalara ilişkin ortaya çıkabilecek lojistik vb. ihtiyaçlar, iş insanları tarafından takip edilmelidir.

Türkiye-Paraguay ticari ilişkilerinin geliştirilmesi adına başkent Asunción’da “Türkiye-Paraguay Ticaret Odası” faaliyete geçmiştir (IP 2022, Nisan 7). Aynı yıl Türkiye’de “Paraguay Ticaret ve Sanayi Derneği” faaliyetlerine hız vermiştir (PYTSOD 2022).

Yabancı yatırımcılar açısından Paraguay

Paraguay’da yabancı şirketler kâr marjları üzerinden yüzde yüzde 10 vergi ödemektedir. Söz konusu şirketler, elde ettikleri kârları ülke dışına transfer ettiklerinde, ayrıca bir vergi yükümlülüğüne tabi tutulmamaktadır. Yabancı şirketlerin Paraguay’da ödeyecekleri toplam vergi oranı (temettü vergileri vb.) yüzde 23,5’tir (Embapar 2020).

Tablo 2. Paraguay ve Çevre Ülkelerin Vergi Oranları

	Paraguay	Arjantin	Uruguay	Brezilya	Bolivya
En yüksek gelir vergisi oranı (şirketler)	%10*	%30	%25	%34	%25
Bireysel vergi oranı (Maksimum)	%10	%35	%36	%28	%13
KDV	%10	%21	%22	%17	%13
Toplam vergi oranı	%35	%106	%42	%65	%84

(*Kamu hizmetlerinin temettüye dönüştürülmesi durumunda vergi oranı yüzde 29,5 olarak uygulanır)

Kaynak: (Embapar 2020).

Asgari ücret tutarının 2022 yılı için yaklaşık 370 ABD doları olarak belirlendiği Paraguay’da yasal olarak haftada en fazla 48 saat çalışılabilmektedir (Montt vd. 2021). Çalışanlara her yıl Noel münasebetiyle bir maaş ikramiye ödenmektedir. Yıllık izinlere ilişkin düzenlemeler şu şekildedir; iş yerinde çalışma süreleri 5 yıldan az ise 12 gün, 5 yıldan fazla 10 yıldan az ise 18 gün, 10 yıldan fazla ise işçiler 30 gün yıllık izin kullanmaktadırlar. Bunlara ek olarak, annelik ve süt izni adı altında da izin türleri bulunmaktadır. Çalışanların sosyal sigortaya katılım oranı yüzde 9 iken, işverenlerin sosyal sigortaya katılım oranı yüzde 16,5’tir (Embapar 2020).

Ülkede “Maquila Rejimi” isimli bir sistem uygulanmaktadır. Söz konusu rejim, ticari malların ihracat amaçlı Paraguay topraklarında üretilmesini konu alan bir sistemi ifade etmektedir. Maquila Rejimi kapsamında üretilen ticari malların ihracına ilişkin için sadece yüzde 1 oranında vergi ödenmektedir. Üretimin yapılabilmesi amacıyla ithal edilen makine ve teçhizatlar için ayrıca bir vergi ödenmemektedir. Benzer şekilde, üretimin gerçekleştirilebilmesi amacıyla

ithal edilecek hammadde için de vergi muafiyeti söz konusudur. Bahse konu vergi muafiyetlerinden istifade edebilmek için üretimi yapılan ticari malın direkt olarak ihracata konu edilmesi gerekmektedir. İç pazara yönelik üretim yapmak isteyen yatırımcılar için farklı vergi oranları uygulanmaktadır. Paraguay'ın yabancı yatırımcılara sunduğu bir diğer avantaj ise kâr marjlarının ülke dışına transfer edilmesine ilişkindir. Yatırımcılar, kazançlarını ülke dışına transfer etmek isterlerse, ek bir vergi ödmeden bahse konu transfer işlemini gerçekleştirebilmektedir (Embapar 2020).

Paraguay'ın Ekonomik Sorunlarına Kısa Bir Bakış

Paraguay'ın temel gelir kaynakları arasında tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yer aldığı ihracat verilerinden açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Tarımsal faaliyetlere ilişkin yaşanan en ciddi sorunların başında “toprak” gelmektedir. Ülkede tarıma elverişli araziler, genel nüfusun yüzde 1'inin mülkü olduğundan dolayı, kırsal kesimde yaşayan insanların kendilerine ait toprakları nerdeyse bulunmamaktadır. Bu sebeple, kırsaldaki yoksul kesim, Arjantin ve Brezilya gibi ülkelere göç etmeyi tercih etmektedirler (DiarioNCO 2017, Aralık 14). Tarıma dayalı ekonomilerin en büyük sorunlarından başında kuraklık gelmektedir. Bu durum ülkenin coğrafi konumuna göre değişiklik göstermekle birlikte, Paraguay gibi yaz ayları sıcaklık ortalamalarının çok yüksek olduğu ülkelerde kuraklık sorunu ekonomide domino etkisi yaratabilmektedir. Örneğin, ülkede 2021 yılının aralık ayından itibaren yaşanan kuraklık sorunları, ekonominin temel taşları arasında yer alan hayvancılık sektörünü de etkilemiştir. Tarım arazilerinin sulanması konusunda ciddi sorunlarla yüzleşen Paraguaylı çiftçiler, hasat zamanı geldiğinde piyasa talebini karşılayamamışlardır. Bu nedenle, ülkede tarımsal ürün arzı problemi yaşanmıştır. Tarımsal ürünlerin hasatından arta kalanlar, aynı zamanda hayvan yemi olarak da kullanılabileceği için kurak geçen sezon, hayvancılık sektöründe de yem krizine sebep olmuştur. Üreticiler, arzu ettikleri ekonomik gelir eşiğinin üzerine çıkamadıklarından, tarım ve hayvancılık sektörüyle bağlantılı tüm sektörlerde zincirleme ekonomik krizlerin yaşanmasına sebep olmuştur (UNDP 2022, Eylül 23). Söz konusu sorunların çözümüne ilişkin bazı araştırmacılar öncelikle ülkedeki politika anlayışının değiştirilmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır (Masi ve Borda 2002).

Paraguay'ın ekonomik sorunlar yaşamasının temelinde, ekonomisinin büyük ölçüde tarıma dayalı olması yatmaktadır. Bundan dolayı, sanayi altyapısına fazla önem verilmemiştir. Ülkede sanayi altyapısında ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Benzer şekilde ulaştırma altyapısında da eksiklikler

yer almaktadır. Örneğin, ülkenin büyük bir bölümünde asfaltlanmış yol bulunmamaktadır. Paraguay'da 2014 yılında 1 kilometre asfalt yapım maliyetin 1.2 milyon dolar olduğu iddia edilmektedir (5días 2014, Temmuz 1). Türkiye'de 1,6 kilometrelik asfalt yapım maliyeti yaklaşık 1.5 milyon Türk lirası olarak belirtilmiştir (İnegöl Belediyesi 2023, Haziran 9) İki ülke arasındaki asfalt yapım maliyet farkı devasa boyutlardadır. Paraguay'ın altyapı çalışmalarındaki eksiklikler Türk iş insanları için yeni bir yatırım kapısı olabilir.

İstihdama İlişkin Sorunlar

Her ne kadar işsizlik oranı çok yüksek olmasa da istihdama ilişkin problemler de ülkenin gündeminde yer almaktadır. Paraguaylı gazeteci Armando Giménez Larrosa'nın, Paraguay eski Ulusal İstihdam Direktörü Enrique López Arce ile gerçekleştirdiği röportajda Arce, ülkede yaşanan istihdam sorunlarını ele almıştır (Larrosa 2022, Temmuz 11). Arce, ülkedeki istihdam sorunlarını şu şekilde sıralamaktadır;

Paraguay'da 40 yaş üzeri bireylerin iş bulması oldukça güçtür. Hatta, iş verenler tarafından neredeyse tercih edilmemektedirler.

Çocuklu kadınların istihdamına ilişkin bir ön yargı söz konusudur. Çocuk sahibi kadınların istihdam edilmesine mesafeli durulmasının sebepleri arasında kadınların çocuklarını öne sürerek mesaiden erken ayrılmak istemesi gösterilmektedir.

İlk defa iş başvurusu yapan bireylerin önündeki en büyük engel deneyim sorunudur. İşverenler, iş tecrübesi olmayan adayları tercih etme eğiliminde değildir.

Ülkede engelli bireyler için çalışma alanları oldukça kısıtlıdır.

Bireyler evlerine uzak mesafede yer alan iş yerlerinde çalışmayı tercih etmemektedirler. Çünkü işçiler kazançlarının büyük bir bölümünü ulaşım masraflarına ayırmak zorunda kalmaktadır. Ülkede ulaşım altyapısının istenilen düzeyde olmamasından dolayı, mesai saati sonrasında işçilerin evlerine dönmesi bir sorun haline gelmektedir. Ulaşım sorunlarına ek olarak, geç saatlerde mesaiden ayrılan işçiler, yemek hizmeti veren işletmelerin erken kapanmasından dolayı, birtakım zorluklar yaşamaktadırlar. Bu ve bunun gibi birçok sebepten dolayı uzak mesafede yer alan iş yerleri Paraguaylılar için sorun olmaktadır.

İşçi sömürüsü oldukça üst düzeydedir. İşçiler, hem fiziksel hem de psikolojik olarak baskı altında kaldıklarını ifade etmektedirler.

Alanında eğitim almış, nitelikli personel sayısının yetersiz olduğu dile getirilmektedir.

Paraguay'da çalışanların yaşadığı en büyük sorunlardan biri de sosyal sigorta konusudur. Çalışan her on kişiden yedisinin sosyal sigortası bulunmamaktadır (Montt vd. 2021).

Paraguay'daki yatırım fırsatları Türk girişimciler ve iş insanları tarafından değerlendirilirse, bu durum aynı zamanda Paraguay'daki istihdama ilişkin sorunlarında minimize edilmesinin yolunu açabilir. Özellikle Paraguay'ın kırsal kesimlerinde yaşayan vatandaşların, Arjantin başta olmak üzere çevre ülkelere çalışmak için gitmeleri, ülkedeki işçi maliyetlerinin oldukça düşük seviyede olduğunun bir göstergesi olarak ele alınabilir. Türk girişimciler ve iş insanları, Paraguaylılara istihdam yaratarak işgücü maliyetinden de yüksek oranda tasarrufta bulunabilirler.

Sonuç

Türkiye-Paraguay ilişkileri son 5 yılda gelişim göstermeye başlamıştır. Bu süreç içinde ticari ve diplomatik iş birliğinin karşılıklı olarak artırılmasına yönelik sözleşmeler imzalanmıştır. İki ülke arasında diplomatik temaslar 2023 yılı itibarıyla devam etmektedir. Paraguay ve Türkiye'nin coğrafi olarak birbirinden oldukça uzak olması, her iki ülkenin dış politikalarının birbirinden farklı olmasından dolayı, yoğun diplomatik ilişkiler gözlemlenmemektedir. Ancak, Paraguay ile diplomatik ilişkilerin sıcak tutulması, Türkiye'nin Güney Amerika'daki yumuşak güç politikasına olumlu katkı sağlayacaktır. Ülkelerin karşılıklı olarak, bakanlık ve daha alt seviyelerde (dostluk komisyonları, ticaret odaları vb.) gerçekleştirdiği ziyaretler, her iki ülkenin karşılıklı olarak ilişkilerini geliştirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 2018 yılında Paraguay'a gerçekleştirdiği resmi ziyaretin ardından, Paraguay Devlet Başkanı'nın da Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmesi beklenmektedir. Paraguay Devlet Başkanı'nın Türkiye'ye gerçekleştireceği ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkilere yeni bir boyut kazandıracaktır.

İki ülke arasındaki ticari ilişkilerin arzu edilen seviyeye ulaşmamasının sebep veya sebepleri araştırma konusu olarak ele alınmalıdır. Türk ve Paraguaylı iş insanları hedef ülkedeki fırsatları değerlendirmelidir. Türk iş insanları ve girişimciler, Paraguay'daki pazar fırsatları hakkında, Paraguay Büyükelçiliği Ticaret Ataşeliği, ticaret odaları ve derneklerinden sektör ihtiyaçları hakkında daha detaylı bilgi alabilirler. Böylece demir ve çelik dışında, yeni ticaret kalemleri ortaya çıkması sağlanabilir. Yeni ticaret kalemlerinin bulunması, Türkiye-Paraguay arasındaki ticaret hacminde bir artışa sebebiyet verebilir.

Paraguay, Güney Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR) kurucu üyelerinden biri olduğu için Türk yatırımcıların ülkede bir yatırım yapması durumunda diğer MERCOSUR üeleriyle de serbest ticaret yapma imkânı bulabilmektedirler. Yabancı yatırımcılar, serbest ticaret olanaklarının yanı sıra, Paraguay'ın yatırımcılara sağlamış olduğu teşviklerden de faydalanabilirler. Tüm bu fırsatlar bir bütün olarak ele alındığında Paraguay, birçok fırsatı içinde barındıran önemli bir destinasyon olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- 5días. "En Paraguay construir 1 km de Ruta Asfaltada Cuesta USD 1,2 millones." 5días, Temmuz 1, 2014. <https://www.5dias.com.py/archivo/en-paraguay-construir-1-km-de-ruta-asfaltada-cuesta-us-12-millones>.
- ABC. "La Tercera Zona de Libre Comercio Más Poderosa Del Mundo." ABC, Mayıs 10, 2012. <https://www.abc.com.py/especiales/black-friday/la-tercera---zona-de-libre-comercio-mas-poderosa-del-mundo-400101.html>.
- ABD Dışişleri Bakanlığı. "ABD-Paraguay İlişkileri." Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı, Mayıs 12, 2023. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-paraguay/>
- Alcalá, Rodriguez, "La Guerra de la Triple Alianza." *Secretaría Nacional de Cultura*. Paraguay, 2011. <https://cultura.gov.py/2011/05/la-guerra-de-la-triple-alianza-1864-70/>.
- Arjantin Büyükelçiliği. "Informe de Mercado del Sector Confecciones y Calzados en Paraguay." *Embajada de la República Argentina en Paraguay*, Ocak, 2018. https://exportaciones.cancilleria.gob.ar/Estadistica/imagen_producto/5763
- ARP. "Apuntan a Seguir Desarrollando El Sector Ovino Con Miras a La Exportación." Asociación Rural del Paraguay, Mayıs 25, 2022. <https://www.arp.org.py/index.php/noticias-sp-28081/destacadas/3391-apuntan-a-seguir-desarrollando-el-sector-ovino-con-miras-a-la-exportacion>.
- APER. "Ley de Fomento de Energías Renovables en Paraguay." Asociación Paraguaya de Energías Renovables, 2017. <https://rise.esmap.org/data/files/library/paraguay/PARAGUAY%20Supporting%20Documents/RE/RE%2010.4%20Paraguay%20APER%20website%20article%20Law%20on%20the%20Promotion%20of%20Renewable%20Energy%20in%20Paraguay.pdf>,
- Aschiero, Ana Maria "Guerra entre Bolivia y Paraguay." Colegio Militar. Arjantin, 2013. https://www.colegiomilitar.mil.ar/rediu/pdf/ReDiU_1030_art1-Guerra%20entre%20Bolivia%20y%20Paraguay%201928-1935.pdf.
- Avrupa Komisyonu, "AB'nin Paraguay ile Ticari İlişkileri, Gerçekler, Rakamlar ve Son Gelişmeler." Avrupa Komisyonu. 2022. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/paraguay_en.
- Bastos, Augusto Roa. "Paraguay: Una Isla Rodeada de Tierra." *El Correo de La UNESCO: Una Ventana Abierta Sobre El Mundo* XXXIX, no. 5/6 (1986): 30.

- Bayrak, İbrahim Can, and Osman Murat Telatar. "İnşaat Sektörü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ampirik Bir Analiz." *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* 12, no. 3 (Eylül 25, 2021): 1283–97. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1853676>.
- Benavides, Leopoldo Espinosa. "¿Qué Significa Paraguay?" *Regio*, Kasım 22, 2017. <https://elregio.com/Noticia/11398dcf-9a65-45b1-9519-5d11e42d8827>.
- BM. "World Economic Situation and Prospects." *Birleşmiş Milletler*, 2022. https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2022_ANNEX.pdf.
- Cammarata, Emilce Beatriz. "El Territorio En La Triple Frontera: Relaciones de Poder E Identidad Compleja En El Destino Turístico 'Iguazú-Cataratas.'" *Observatorio Geográfico Americalatina*. Argentina, 2008. <http://observatoriogeograficoamericalatina.org.mx/egal12/Geografiasocioeconomica/Geopolitica/25.pdf>.
- Costa, William. "No Land in Paraguay." *The Cairo Review of Global Affairs*, Cairo, Mart 10, 2010. <https://www.thecaireview.com/essays/no-land-in-paraguay/>.
- Delgado, Gabriel, ve Diego Gauna. "La Carne Bovina Como Activo Estratégico de Los Países Del CAS Y Los Desafíos Que Plantea La Cumbre Sobre Los Sistemas Alimentarios." *Consejo CAS. Consejo Agropecuario del Sur*, 2021. <http://consejocas.org/wp-content/uploads/2021/07/Carne-bovina-como-activo-estrat%C3%A9gico-de-los-pa%C3%ADses-del-CAS-y-la-Cumbre-de-los-Sistemas-Alimentarios.pdf>.
- Dönmez, Beyza Binnur and Aicha Sandoval. Paraguay, Turkey made great inroads in a short time. Anadolu Agency, Mayıs 19, 2019. <https://www.aa.com.tr/en/americas/-paraguay-turkey-made-great-inroads-in-a-short-time-/1481245>
- DiarioNCO. "Los Inmigrantes Paraguayos Debatieron Las Causas de Su Emigración Masiva a La Argentina." *DiarioNCO*, Aralık 14, 2017. <https://diario-nco.com/la-matanza/los-inmigrantes-paraguayos-debatieron-las-causas-de-su-emigracion-masiva-a-la-argentina/#>.
- Embapar. "Paraguay Land of Opportunities." Embassy of Paraguay in South Africa, 2020. https://www.paraguayembassy.co.za/wp-content/uploads/2020/07/Paraguay-Presentation-South-Africa-Event_290720.pdf.
- Encarnación Belediyesi. "Encarnación Gobierno Municipal," 2023. <https://encarnacion.gov.py/>.
- Endo, P. "Análisis Del Consumo de Textiles Importados de China En La Ciudad de Encarnación Y Su Impacto En La Industria Textil Nacional." *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*, 2018.
- González, Eduardo. "Paraguay: Determinantes Regionales En La Inequidad de Ingresos. ¿Son Desiguales Las Regiones Del País?" *CADEP*, 2001.

- <https://www.cadep.org.py/2001/08/paraguay-determinantes-regionales-en-la-inequidad-de-ingresos-son-desiguales-las-regiones-del-pais/>.
- Hanratty, Dennis and Sandra Meditz. "Paraguay A Country Study" Federal Research Division Library of Congress, US, 1988. https://memory.loc.gov/master/frd/frdcstdy/pa/paraguaycountry00hanr_0/paraguaycountry00hanr_0.pdf.
- İHA. "Mersin Paraguay'a Kapı Açmak İstiyor." İhlas Haber Ajansı, Ocak 5, 2012. <https://www.ihha.com.tr/mersin-haberleri/-25810>.
- İnegöl Belediyesi. "Park Caddesinin Asfaltı Yenileniyor." İnegöl Belediyesi, Haziran 9, 2023. <https://www.inegol.bel.tr/guncel/inegol-tv/park-caddesinin-asfalti-yenileniyor>.
- İlgaz, Deniz. "Güney Amerika'nın Ortasında Bir Ülke: Paraguay." In *Dünya Siyasetinde Latin Amerika*, edited by İsmail Ermağan, 313–57. İstanbul: Nobel Yayıncılık, 2017.
- ILO. "Estudio Sobre Los Déficits de Trabajo Decente En La Cadena de Producción Del Algodón En Paraguay." *International Labour Organization*. Brasil: International Labour Organization, September 1, 2016. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/---ilo-brasilia/documents/publication/wcms_709915.pdf.
- İncesu, Ali Caner. "Latin Amerikalı Turistlerin Türkiye Seyahat Motivasyonları." Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- INE. "Proyecciones de Población Nacional, Áreas Urbana Y Rural, Por Sexo Y Edad." El Instituto Nacional de Estadística, 2021. https://www.ine.gov.py/Publicaciones/Biblioteca/documento/7eb5_Paraguay_2021.pdf.
- İnsapedia. "Dünyanın En Güçlü 10 Barajı." İnsapedia, January 2, 2019. <https://insapedia.com/dunyanin-en-guclu-10-baraji/>.
- İP. "Se Crea Cámara de Comercio Paraguay-Turquía Para Dinamizar Relaciones Comerciales E Inversiones." Agencia de Información Paraguaya, April 7, 2022. <https://www.ip.gov.py/ip/autoridades-participan-de-reunion-fundacional-de-camara-de-comercio-paraguay-turquia/>.
- İspanya Büyükelçiliği. "El Sector Textil Y Confección En Brasil." Exportemos. Rio de Janeiro'daki İspanya Büyükelçiliği, January 2005. <https://boletines.exportemos.pe/recursos/boletin/25254.pdf>.
- Justicia Electoral. "Elecciones Complementarias 2023." Justicia Electoral, 2023. <https://tsje.gov.py/elecciones-complementarias-2023.html>.
- Koç, Engin. "COVID-19 Krizinin Diplomasiye Etkisi ve Uluslararası Sistem'de Artan Belirsizlikler." *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi* 4, no. 1 (April 20, 2021). <https://doi.org/10.51763/uid.867518>.
- Larrosa, Armando Gimenez. "Mercado Laboral En Paraguay: 10 Problemas Principales Del Empleo." *La Nación*, July 11, 2022. <https://www.lanacion.com.py/negocios/2022/07/11/conozca-los-10-problemas-que-se-presentan-en-el-empleo-local/>.

- Lucantonio, Fabio, José Sosa, and Roberto G. Aiello. "Sector de Energía En Paraguay." *InterAmerican Development*. Paraguay: Banco Interamericano de Desarrollo, April 2022. <https://publications.iadb.org/publications/spanish/viewer/Breve-resena-del-sector-de-energia-en-Paraguay.pdf>.
- Masi, Fernando, and Dionisio Borda. "Paraguay. Estancamiento Económico Y Desgaste Político En Los Años Del MERCOSUR." In *Realidades Nacionales Comparadas*. Buenos Aires: Fundación OSDE, edited by OSDE. Argentina: Fundación OSDE, 2002. <https://biblioteca.clacso.edu.ar/Paraguay/cadep/20160721054607/6.pdf>.
- MEC. "Perfil Del País Del Paraguay." Ministerio de Educación y Ciencias, 2020. https://aprendizaje.mec.edu.py/dw-%20recursos/system/materiales_academicos/materiales/000/001/831/original/Historia_y_Geografia_1%C2%B0_curso_Plan_Com%C3%BAn_20_de_mayo.pdf.
- MERCOSUR. "MERCOSUR Ülkeleri." MERCOSUR, 2023. <https://www.mercosur.int/quienes-somos/paises-del-mercotur/>.
- MFA. "Koronavirüs Salgını İle Mücadele Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Yurt Dışındaki Vatandaşlarımıza Yönelik Duyuru. ." Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, March 14, 2020. <https://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salgini-ile-mucadele-14-3-2020.tr.mfa>.
- MFA. "Paraguay'ın Ekonomisi" Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2023. <https://www.mfa.gov.tr/paraguay-ekonomisi.tr.mfa>.
- Montt, Guillermo, Gustavo Setrini, and Lucas Arce. "Barreras a La Formalización Del Trabajo En Paraguay: Análisis Cualitativo de Las Percepciones de Trabajadores Y Empleadores." *Ministerio de Trabajo, Empleo Y Seguridad Social*. Paraguay: Organización Internacional del Trabajo, 2021. <https://www.mtess.gov.py/>.
- MRE. "El Perfil Del País." Embassy of Paraguay in Peru, 2023. <https://www.mre.gov.py/Embapar-peru/index.php/el-paraguay/perfil-pais>.
- MRE. "Foro Invest in Paraguay." Ministerio de Relaciones Exteriores del Paraguay, 2022. <https://www.mre.gov.py/ny/index.php/noticias/foro-invest-paraguay>.
- OECD. "Multi-Dimensional Review of Paraguay." *OECD Development Pathways*, 2017. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264301900-7-en/index.html?itemId=/content/component/9789264301900-7-en>.
- Paraguay Büyükelçiliği. "Türkiye'deki Paraguay Büyükelçiliği Resmi Facebook Sayfası." Paraguay Büyükelçiliği Resmi Facebook Sayfası, 2023. <https://www.facebook.com/Embaparturquia/>.
- Paraguay Büyükelçiliği. "Paraguay Dışişleri Bakanlığı Türkiye Nezdindeki Paraguay Büyükelçiliği." Ministerio de Relaciones Exteriores, 2023. <https://www.mre.gov.py/Embapar-turquia/>.
- PYTSOD. "Paraguay Sanayi ve Ticaret Odası Derneği," 2022. <https://www.pytsod.org/duyurular>.

- Silver, Caleb. "The Top 25 Economies in the World." Investopedia, September 20, 2023. <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/#toc-%20%20measuring-gdp>.
- SSME, Caleb. "Energía Solar y Eólica en Paraguay" Ministerio de Obras Públicas y Comunicaciones Viceministro de Minas y Energía, 2013. https://www.ssme.gov.py/vmme/index.php?option=com_content&view=article&id=1629&Itemid=766.
- Statista. "Evolución Anual de La Tasa de Inflación En Paraguay Desde 2015 Hasta 2027." Statista, 2023. <https://es.statista.com/estadisticas/1190104/tasa-de-inflacion-paraguay>.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. "Sayın Cumhurbaşkanımızın Arjantin, Paraguay ve Venezuela Ziyaretlerine İlişkin Basın Açıklaması." T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2018. <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/99812/sayin-cumhurbaskanimizin-arjantin-paraguay-ve-venezuela-ziyaretlerine-iliskin-basin-aciklamasi>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Türkiye'nin Latin Amerika ve Karayiplere Yönelik Politikası ve Bölge Ülkeleri İle İlişkileri." T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2022. <https://www.mfa.gov.tr/i-turkiye-nin-latin-amerika-ve-karayiplere-yonelik-politikasi-ve-bolge-ulkeleri-ile-iliskileri.tr.mfa>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Türkiye - Paraguay Siyasi İlişkileri." Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Ocak 21, 2023. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-paraguay-siyasi-iliskileri.tr.mfa>.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. "Dana Eti. Tarım Ürünleri Piyasaları." T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2021-Ocak%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/Dana%20eti,Ocak-2021,%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasa%20Raporu.pdf>.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. "Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü." T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023. <https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Menu/5/Yoneticilerimiz>.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. "Paraguay Ülke Profili." T.C. Ticaret Bakanlığı, 2023. <https://ticaret.gov.tr/data/5f0c3aab13b8761f08aa4085/Paraguay%20%C3%9Cİke%20Pr ofili-2023.pdf>.
- TİKA. "TİKA Koordinatörlükler." T.C. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajanısı, 2023. <https://www.tika.gov.tr/tr/koordinatorklukler>.
- Trading Economics. "Türkiye exports to Paraguay." Trading Economics, 2023. <https://tradingeconomics.com/turkey/exports/paraguay>.
- UNDP. "Paraguay: Impactos Económicos Y Sociales de La Sequía." United Nations Development Programme. United Nations Development Programme, September 23, 2022. <https://www.undp.org/es/paraguay/publicaciones/paraguay-impactos-economicos-y-sociales-de-la-sequia>.

- UNEPI. "Industria Del Algodón, Textiles Y Confecciones de Algodón." Unidad Técnica de Estudios Para La Industria, July 2008.
https://www.mic.gov.py/mic/w/industria/deei/pdf/Perfil_Sect/AlgTextil_confec.pdf.
- WorldData. "Indicator Economy in Paraguay." WorldData, 2022.
<https://www.worlddata.info/america/paraguay/economy.php>.
- WITS. "Paraguay Trade Statics." *World Integrated Trade Solution*, 2022.
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/PRY>.
- Yetim, Mustafa. "Liberal Temelde Kurumsallaşan Türkiye-Latin Amerika İlişkileri." *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19, no. 1 (March 21, 2019): 167–78.
<https://doi.org/10.18037/ausbd.550257>.

© 2024. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).